

Barabás Zoltán

„Szájatokba rágtam eddig a szót”

Hölgyeim és Uraim!

Kedves Barátaim!

Ünnepi felsereglésünk az egyik legnagyobb tekintélyű kortárs magyar írónak szól. Kányádi Sándor egy személyben költő és tanú, korának minden szempontból hiteles krónikása és elszánt küzdőtárs, a szociálisan még elkötelezett avantgárd líra nagy hatású képviselője, tetőtől talpig európai polgár, akinek tipikusan kelet-közép-európai művészsors adatott. Azon magyar költők egyike, aki joggal mondhatta/mondhatja Pilinszky Jánossal: „beleborzongok, ha arra gondolok, hogy kikkel zabáltatom a szívverésemet.” Versei – szinte kánonszerűen – történelmi meditációkká kerekednek, amelyekből közérthetően kicseng a nemzeti-nemzetiségi felelősségvállalás. „Fájdalmas költői rapzódiaiban és siratóiban mindig a történelem ártatlan áldozatainak közösségi méltóság mellett tesz tanúvallomást” (Pomogáts Béla).

Nem véletlen, sőt: kiváltképp sorsszerűnek tekinthető, hogy a „romániai szürkület” utolsó évtizedének legelején, jelesül 1982-ben születnek meg a „vannak vidékek”-sorozat bravúros darabjai. E versek üzeneti spektruma igen széles, az erdélyi lelket legmélyéig megérintő vigaszadástól, a sorsközösség érzését tápláló szolidaritáson át, egészen a diktatúra „költői leleplezéséig” terjed. „Vannak vidékek viselem/ akár a bőrt a testemen/ meggyötörten is gyönyörű / tájak ...” – írja az *Előhangban*, ám a két esztendővel később, 1984-ben megszülető, a *Prédikátor könyve* című verse olvastán még ma is lúdbőrözik a tisztességes ember egész testfelülete: „kiszolgáltatottnak lenni mit jelent / kérdezte a kisebbik fiam vacsora / közben a torkomon akadt a falat / riadtan nézhettem rá mert a tizen- / harmadik évében járó kisfiú szinte / bocsánatkérően kezdte magyarázni, hogy / az utcán egy néni meg egy bácsi a /bácsi káromkodott... / még azt is mondta üvöltötte a bácsi, hogy a / végén minket is mint a zsidókat...”

Az *Indián ének* utolsó sztrófája előrevetíti a megítéltetés idejének közeledtét, ily módon a történni képes dolgok évezredekre visszatekintő – és tegyük hozzá: máiglan érvényes – történelmi-tapasztalati summája: „vannak vidékek” / ahol a népek / csöndben az ágak / jelekkel élnek / beszélni félnek / viharra várnak”.

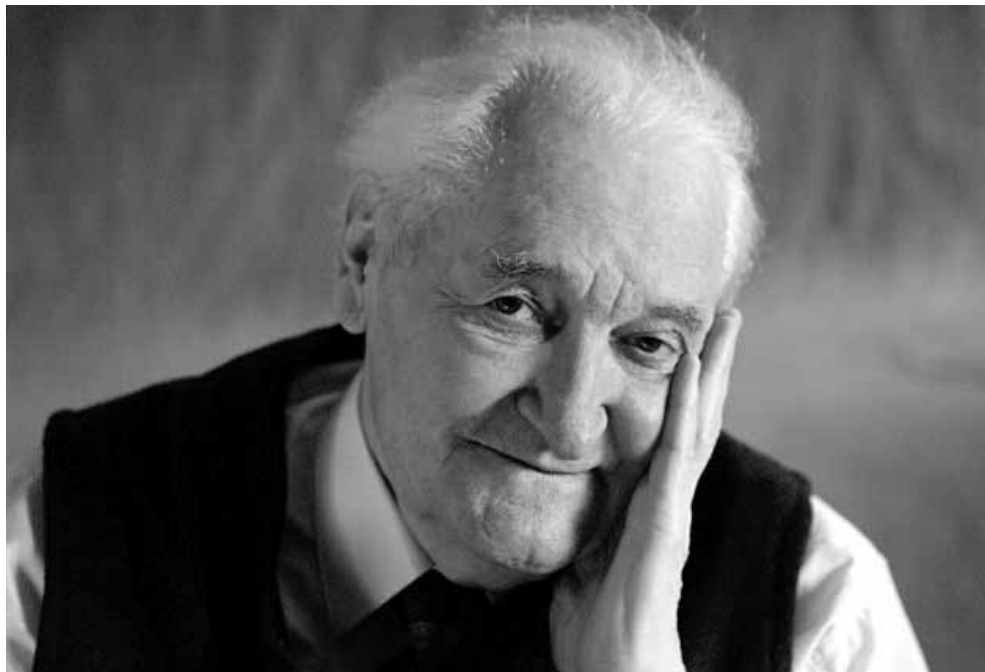
Tisztelt Egybegyűltekt!

Képzeljük most magunkat megszokott íróasztalunk mögé. Köröttünk a szürkület már-már erőt vesz mindenben, legutoljára pedig az előttünk üresen fehérlő papírlapon. És akkor valahonnan előterem Ő, a költő, szája szélén hamisítatlan kányádis mosolyal. Csöndesen megáll mellettünk, majd – mintha csak bocsánatot kérne – zakója

zsebéből komótosan leszámolja elénk végidőkre megőrzött hamuba sült pogácsáit. Aztán sarkon fordul, s mert „mondani kell”, elmenőben is mondja, csak mondja a magáét: „szájatokba rágtam eddig a szót / mint a csecsemőknek karonülőknek / szokták a legelső még anyatej-ízű / falatokat régebben az édesanyák / fölserdültek mostantól már...”

Alakja eltűnik előlünk, de a távolból még halljuk szavát: „szeressetek azért van szívetek / s kezdjétek megszokni hogy az életre / semmilyen nyelven sem rímél a halál / most elrepül a holdat-tojó madár / költeni fészkére száll” /N. Stănescu búcsúja/

Elhangzott 2009. április 20-án a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeumban, a Kányádi Sándor közelgő 80. születésnapja alkalmából tartott ünnepségen, amelynek keretében a költő átvette a Partiumi Író Tábor Egyesület idei irodalmi díját.

Ködöböcz Gábor

A nyolcvanéves Kányádi Sándor köszöntése

A magyar líra törzsfajlását egy nagy költészet jegyében újragondoló Kányádi Sándor a kortárs irodalom egyik legnépszerűbb és legolvasottabb szerzője. A leginkább rá illő jellemzés szerint az egyedülállóan természet- és valóságközeli szemléletmód alapján teremti meg a nyelvi, történelmi és kulturális sokféleségből táplálkozó közérthető összetettséget líráját. Személyesség és egyetemesség, tradíció és modernség szintézisére ügyelve hozza létre korszakos jelentőségű életművét, amely éppen azért tarthat számot sokak érdeklődésére, mert a kommunikációképesség és a korszerűség követelményének egyaránt megfelel.

A pályáivet is jól jellemző, artisztikus szépségű verseivel (*Emlékezetem, Két nyárfa, Kérdések, Nyergestető, Öreg iskola ünnepére, Pergamentekercsre, A folyók közt, Kettős ballada, Krónikás ének – Illyés Gyulának odaát, Krónikás ének – Jékely Zoltánnak odaát, Előhang, Örmény sírkövek, Éjfél utáni nyelv, Valaki jár a fák hegyén, Útravaló ének, Kuplé a vörös villamosról, Felemás őszi ének*) itthon és külföldön is megannyi hívet szerzett a versnek, a magyar nyelvnek és kultúrának. Nem is beszélve azokról a különös műgonddal megformált változat- és motívumösszegező költeményekről (*Fától fáig, Fekete-piros, Halottak napja Bécsben, Sörény és koponya*), amelyek a Kányádi-líra poétikai és világszemléletét önmagukban is hűen tükrözik. Közülük az opus magnusként emlegetett, kultúrhistoriai jelentőségű versrekiem (*Halottak napja Bécsben*) francia, német, holland, román, észt, finn, svéd nyelvű kiadásban, valamint négy angol nyelvű fordításban is olvasható.

Kányádi Sándor költői, műfordítói mese- és drámaírói munkássága a művészi, emberi kvalitás, az írástudói hitelesség és helytállás tiszteletre méltóan szép megnyilvánulása. A megtartó hagyományra és példaadó ősekre figyelő önazonosság legfőbb záloga a székely származás tudata, a Küküllő menti Nagyalambfalva s benne a szülői ház emberségből tarisznyáló mikrovilága. A szülőföldnek és anyanyelvnek való elkötelezettség a „minden más táj csak óceán/ ez itt a föld/ a föld nekem” (*Mikor szülőföldje határát megpillantja*) vallomásaiban, illetve az „egyetlen batyunk botunk fegyverünk az anyanyelv” (*Apáczai*) hitvallásában szólal meg maradandó érvénnyel. A „szabófalvától san franciscóig” szemlélődő, a szűkebb és tágabb közösség gondjaiban osztozó költő csillámló játékosággal alkotja meg a herderi felfogás mindenki számára világos, üdvözítő hermeneutikáját: „aki megért/ s megértet/ egy népet/ megéltet” (*Játszva magyarul*). S minthogy ez a sóhajnyi ars poetica fejezi ki legpontosabban a költői lét értelmét, a nagy zeneszerző előtt tisztelgő vers (*Kodály*) hangsúlyos üzenete („Boldog akinek térdén/ egy nemzet lovagolhat”) az immáron nyolcvanéves Mesterre, Kányádi Sándorra is érvényes.

A párhuzam teljesen helytálló, hiszen a hetvenöt éves költőt köszöntő Nagy Gáspár-vers (*Mi volna évei mögött?*) nyomán „Isten hű írástudója”-ként számon tartott, „fényből s gondból egyberostált ember-vándor” varázslatos személyében utolsó garabonciáskodó népköltőnk, utazó verscipelőnk jelenik meg. Általa pedig egy olyan esztétikai magatartás, amely egyre inkább unikumszámba megy. Egy olyan költői univerzum, amely elgondolhatatlanul sokat segíthet abban, hogy a mulandó helyett a múlthatatlant, a romlandó helyett a romolthatatlant, a töredékesség helyett a teljességet emelhessük be az irodalmi köztudatba és a nemzeti emlékezetbe.

Kányádi Sándor elhívottságból és elhivatottságból táplálkozó, hittel és felelősséggel vállalt szolgálatának legfőbb jutalma az lehet, hogy a tisztességgel végzett munka oltalmazó derűjével tekinthet vissza pályájára. Ezt a belső bizonyosságból születő derűt, napfényt és nyugalmat kívánom az ünnepelt költőnek, és Isten gazdag áldását kérem életére!

A korábban egyebek mellett Kossuth-, Herder-, Magyar Örökség-díjjal és a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjével kitüntetett Kányádi Sándor mostani kitüntetéséhez (a Partiumi Író-tábor 2009. évi díja) szívből gratulállok!

Elhangzott a Petőfi Irodalmi Múzeumban, 2009. április 20-án.